

The background of the cover is a dense pattern of bright yellow fern fronds against a solid black background. The fronds are arranged in a way that they seem to frame the central text area.

HOUSLE A RUKA

—

Stanislav Hanuš

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

PR
PRA
PRA
PRA

HA
GUE
GA
G

Housle a ruka

Stanislav Hanuš

Znění tohoto textu vychází z díla [Housle a ruka](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Melantrich v Praze v roce 1934.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

Text díla (Stanislav Hanuš: Housle a ruka), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 4. 10. 2024.

OBSAH

Pozoun a housle	7
Píseň.	8
Raněný.	9
Josefu Sukovi	10
„Čas oponou trhnul —“	11
Únorové capriccio	12
Verše mikulášské	14
Housle starého německého mistra	15
Karlu Tomanovi	17
Na hrob Beethovenův	18
Půlnoc	19
Ten život	20
Místům, kde číhala hrůza tvá	21
Nejtíšší slova.	22
Žlutavá lampa.	23
Na javoru	24
Píseň beze slov	25
Vzpomínka	26
Obraz	27
Klíč	28
Rodný hlas.	29
Květiny.	30
Krystal	31
Miska	32
Pramen	33
Stín.	34
Sen	35
Rozhovor	36

Balada	37
Španělská píseň	38
Zlověstný klokote minut	39
Na trávě kvetou první pampelišky	40
Starý chorál	41
Epilog: Živí mrtvým	42
Ediční poznámka	44

Pozoun a housle

Úžas, radost i bolest
vypovíš bez křiku.
Pták ohnivák sedne na ratolest
tichého keříku.

Jsme lidé mezi lidmi,
ne bozi s titány.
Svět neboří se. Bud' střídmy,
nač trouby a tympány?

Smrt, lásku, duši i s tělem,
svůj život na zemi,
vyzpíváš violou, cellem
a houslemi.

Píseň

Chceš, aby sto divů z bajky
můj sen ti k nohám snes?
Chceš duhově zářivé rajky,
jež zrodil stříbrný les?
Šat, vílami utkaný jemně,
složený v oříšku?
Chceš do křišťálové země
jet v sobolím kožíšku?

Chceš hedbávnou hudbu snovou?
Chceš rolničky, slunce a smích?
Či noční tmou sametovou
jak zpívá mámivý hřích?
Chceš píseň — let bílého ptáka
v nehmotném vzepětí,
jenž do světlych výší zrak láká
a nebem jej posvěťí?

Chceš srdce, jež znova a znova
na zemi hledá si kout,
kde, poutník bez domova,
by mohlo spočinout
a tavíc v lásku, čím léta
je raní, jím zachvějí,
vroucněj by žilo sen světa,
šíř jeho nadějí?

Raněný

Ne toho, bože můj, dnes tolik líto je mi,
když moje mladá krev se řine v cizí zemi
a mučí rána má,

že neuslyším víc, jak země zpívá zjara,
že neuvítá mne, zář v očích, máti stará
a milá nezlíbá,

leč pro to, pro to vše, co marným květem kvetlo,
co lidi chtělo hrát a rozdávat jim světlo,
já těžkou lítost mám;

ne pro to, čeho již se mi tu nedostane,
leč pro to horoucné své srdce nerozdané
já v hoři umírám.

Josefu Sukovi

Snad nástroj jsme v ruce něčí
a hrajem, co souzeno hrát.
Však onen kdosi, nás větší,
že halí se v kosmický chlad,

v chlad samoty nedohledné,
co tvrdý a nadlidský Bůh?
V nás boží hudba se zvedne,
když spjati jsme v mohutný kruh,

dost velký pro vesmír celý
a těsný jak objetí.
Náš lidský Bůh je vřelý
a nic ho líp nesvětí

a nic ho líp neuctívá,
než začnem-li, dva, a nás víc,
tu píseň, co láska v nás zpívá.
Neb bez lásky nezmůžem nic.

„Čas oponou trhnul —“

(Vzpomínka)

Jakých to vín jsme se napili
v to podzimní odpoledne?
My ve vlnách davů se ztratili
a prudký sen měli ve dne,

my žili s tou opojnou hodinou,
jak byla by živoucí ženou,
jak byla by náručí jedinou,
v úzkostech vytouženou,

jediným polibkem drahých úst,
štěstím, jež v hrdle až dusí.
V jakou to krásu my viděli růst,
co zrodí, co zrodit musí!

Úsměv a slzy a záře a květ,
odvaha, věrnost a mládí!
Ta chvíle v oči nám pohledět,
chtít život, my dali jej rádi.

Únorové capriccio

Dnes podjaří — zítra vánice.
Sne o fialkách, chceš zmrznout?
Máme však za sebou Hromnice.
A skřivan si musí vrznout.

(Ach, básník, jakýpak je to pták!
Prý: „Slavík..., nic víc než růže...“
Snad víc, snad míň — nu, básník. A pak,
jak právě umí a může.)

Můj bože, někdy se tak ptám,
jakým to pudem se řídím,
že slovo k slovu zas navlíkám
(za mučivá se stydím),

navlíkám je jak v růženec,
jak dítě si s nimi hraji.
Osud a hra a milostná věc.
Vlasy mi prokvítají,

a zálibně k rýmu kladu rým
jak chlapec ke sklíčkům sklíčka —
co mysl má s rytmem tančivým
se plachým polibkem hýčká,

málem jak bych se dotýkal
okouzlenými ústy

křepčivých údů... Nač mluvit dál!
Svět v únoru není už pustý:

byť trávník byl v sněhu zachumlán,
vítr už nadějně řádí.
Kocoure, něco se chystá. Tvůj pán
vzal básnické housle a ladí.

Verše mikulášské

Na paměť toho, že lásky naše
nás dojaly rodným půvabem,
vyprošujem si od Mikuláše
pár jablek, jež zrodila naše zem.

Dnes do klína něco nám krotce spadne
a zítra — se hmoždíme bez dechu?
Ať leží štědré jablko v nadné
u zavlitého ořechu.

Že milujem sladkost, která zraje
v slunečných pásmech na zemi,
ať k plodům domova přidána je
i hrstka fíků s datlemi.

Zatřpytila se nám kdy světla
stínem nevykoupená?
Ať tedy nechybí ani metla.
Jen když je trochu zlacená.

A chlupatý čert ať řetězy chřestí.
My nepozbýváme naděje.
I hříšného někdy potká štěstí.
I na nás se anděl usměje.

Housle starého německého mistra

Nad vznikajícím tvarem
jih neplál vám ohněm svých jasů.
Nezlátne vítězným žárem
flétna vašeho hlasu.

Střídmě si linie vede,
v níž důrazná klenba se jímá.
V půvabné hrudi hnědé
duch zádumčivý vám dřímá.

Čím byly jste? V podmračnu denním
na chvíli zhlédnutým nebem?
Družností? Osamocením?
Byly jste prací a chlebem?

Když kadidlo voní kolem,
zda o velké nad hlavou davu
jste vzosným uctily sólem
boží milost a slávu?

A znáte čtverozpěv krásy,
když v hovoru přeměném
se stíhá, odpovídá si
řeč houslí a violy s cellem?

Zda někdy s druhy svými
v orchestru mnohohlavém
jste plynuly, lesklé primy,
hedbávným, proudným splavem?

Zda někdy nad svárem světa,
nad vnitřním bojem lidským,
z vás rostla Bachova věta
klenutím polyfonickým?

Kde a kým, s rozvážným klidem,
jste před věkem zbudováni?
Čím byly jste, jakým lidem,
jimž dávno dozněly hrany?

Karlu Tomanovi

Jste jako ten, kdo dává, čeho třeba.
Dech země, srdce člověka a jako chleba
poctivé slovo.

Kadenci písni plachá něha vedla,
krev hoře vašeho i cizího vám ssedla
v krystaly granátu.

A věta k větě kane zvolna, tiše.
Jste jako ten, kdo závěť svoji píše,
přísný, by nezalhal.

Ve vážný tanec strof se verše skoupě vijí,
však není obřadů a není liturgií
slavnějších.

Jste synem země, chvíli jejím hostem.
Ve vašem slově hlubinném a prostém
zní věčnost.

Na hrob Beethovenův

Improvizace k 26. 3. 1927

Zas voní jaro, mládne svět,
lstná, něžná píseň vzduchem zní.
Nesměle kladem vavřínovou sněť
na kámen náhrobní.

Vtělen v svou krásu s námi pobývá
hrdý a bouřlivý a svatý stín,
hrdinná duše, kterou zaživa
křtil osud temnem podsvětním.

Ne, nevyprahnou lásky prameny,
jež rodí z hlubin velká lidská hrud'.
Samotář, chorý, sudbou raněný,
zvěstuje radost, buď jak buď.

Chór štěstí, volnosti hřmí prostory,
chce miliony sdružit jeho zvuk
v ohnivě víře, všemu navzdory.
— Smí velký plamen vzplát jen z velkých muk?

Půlnoc

V krbu neslyšně hoří
a vůkol dýchá mír.
Nad sněhem — záhadných moří
se prohloubil širošír.

Zde teplý útulek lidský,
svět bezpečí každého dne.
Tam krutý hlas magnetický,
jenž mučivým štěstím štve.

Co dálkou měsíčných polí
tě volá, duše má?
Čím siná ta hloubka tě bolí,
co, tragická, vyčítá?

Ten život

Ten život se všemi gesty,
to bloudění, hříchy a ctnost...
Jsme křižovatky, a cesty
z nás vedou na věčnost.

Modlitba, objetí, vražda,
čím umírat, žít je člověku...
Vteřina každá
trvá do věků.

Všechno je přítomno kdesi,
nad tónem vrší se tón.
Z těch, které zoufají, děsí,
kéž zvon zní, byť puklý zvon.

Místům, kde číhala hrůza tvá

Místům, kde číhala hrůza tvá,
já, živote, neuhýbal.
Zda čeká mě cesta křížová,
já neptal se, stopu já líbal,

ať vedla mé srdce kamkoli,
kde ožil v něm lásky pramen.
Já nehledal štěstí, jež nebolí,
já hledal tvůj nejvyšší plamen.

Nejtišší slova

To nejtišší jsou slova
v hodinách samoty.
Jsme si tak blízko znova,
tak blízko, já a ty,

nesmytá křivda zmírá
v tvých očích nesmělých,
tvá duše dětsky zírá
z tvých řečí nesmělých,

a jsou jen vroucná přání,
druh pro druha jež má,
dříme, co nemá stání,
tvá úzkost, úzkost má —

jak tulák, spící v stohu,
pak sám zas putuji.
Za to, že blíž jsem Bohu,
jen tobě děkuji.

Žlutavá lampa

Žlutavá lampa skomíravá,
zdi — zhnědlé dřevo kabiny.
Lod' noci tkví, tkví, nepřistává
v ty samotářské hodiny.

Je tichý svět i duše. Z lože
mi prchá spánek. Po zlých dnech
bdím štěstím, děkuji ti, bože,
neslyším nic než klidný dech,

než klidný dech té ženy spící
a čas jen vidím tiše stát,
čas, jen svou věčnost zrcadlí
a květných lístků němý pád.

Na javoru

Na javoru
se chvěje list.
V smrtelném zápasí sporu
láska a nenávist.

Ty drsné, studené víry
list neurvou?
Zásvit umdlené víry
ještě zakmitá tmou?

Vzepjat k bludnému letu
list chví se, než bude svát.
Říc nelze již smírnou větu.
A v podané ruce je chlad?

Dál srdce vše úzkostně váží
na vahách života.
List větrem se zvedá a sráží
a kolotá.

Píseň beze slov

Ach, hudbo zpívající
hrou tónů beze slov,
jak chtěl bych tebou říci,
proč není vět ni slov,

a jsou-li věty ony,
jak těžko říci je! —
vše vypoví se tóny
a všechno ukryje,

jak ukrývá se v kvítí
zem hrobních holých hrud —
vzpomínka vroucně svítí,
v stesk přetaví se rmut

a jen hlas touhy zbývá,
jen melodický vzdech,
jen něha, která zpívá,
jen divný závan v snech.

Vzpomínka

Tvar z mlhy, píseň bělozlatá,
vzpomínka, tělo, živý proud.
Bezmocná křídla rozepjatá,
jež kouzlí do zářivých pout.

Co vznáší je, co podlamuje?
Noc, opojení, hudba, stesk?
Nad stolkem, v světle lampy pluje
tvar, z něhož voní chladný bez.

Obraz

Zrcadlí růži, křišťál skla,
zbožný hold vzdává spanilému tělu.
Kdo maloval jej, chytal motýla.
Hle, jak se chvěje v mlžinném svém pelu!

Pozorným štětcem znamenal
tvář věcí, nahost plavné černovlásky.
A, zpěvný básník, barvou zlehka psal
křehké verše své lásky,

chválil, co vidí, a psal sen
o tvarech, na něž hebký přísvit lehá.
Čarovným proutkem svět byl probuzen,
plaše v něm zpívá bílá jitřní něha.

Klíč

Tisíce hvězd
vonnou temnotou sněží,
tisíce, každá z cest
k zázračným místům běží,

kdejaký kout
Aladinova klenotnice,
a marné je konat pouť,
nic nenajdem sami, usilujíce,

divem, v bludištích tmy,
zlaté kapradí kvete,
ráj nám otvíráš na zemi
jediným klíčem, ó světe.

Rodný hlas

Prostředkem polí úzká cesta.
Kudy šel sám, že půjdou dva?
Čekal, dočkal se věrozvěsta.
Zlaté světlo. Jak modlitba.

Jak všechno je skutečné v jasném vzduchu!
Pletivem žilek tě udiví list.
Důvěrný, mlčelivý ty Duchu,
svá nejtišší tajemství dáš mu číst?

Ne, že by vyhrál. Nebylo sázky.
Dej zrno v zem a vydá klas.
Srdce, ty neseš úžas lásky,
duše, ty slyšíš rodný hlas?

Květina

Říká ti, že ti děkuji
za sny, jež voní sladcehořkým pelem.
Láska je růže. A já miluji.
Láska je žena s květinovým tělem.

A říká ti, že cestou, kudy jdeš,
kladu své myšlenky jak ratolesti,
že líbám věci, kterých se jen tkneš
a že v svých větvičkách mé srdce má ti nésti,

nejkřehčí posel. Přání posílám,
na každý květ, na každý lístek přilne
a poví něžněji, než slovem umím sám,
to všecko důvěrné, to všecko k smrti silné.

Krystal

Kdybych byl kouzelník
a uměl dělat divy,
svou něhu, sen a dík
v jediný krystal živý
bych přetavil.

A z jasných, pevných stěn
té divotvorné hraně,
jen v záři proměněn,
jež padá v důlek dlaně,
svítil by věrný duch.

Ten krystal bych ti dal,
aby byl vždycky s tebou,
aby tvým očím hrál,
hřál ruce, když tě zebou,
a duši zjasňoval.

Miska

Není to nic než dlaní dvě
v jedinou misku složených,
kam někdo vložil srdce své
a k obětování je zdvih,

a trochu je to křišťál snad,
v nějž kane vřelá rosa chvíl,
drží jej člověk, anděl snad
svou ruku k jeho položil,

a je to drobný vzdušný tvar,
zakletý velkým teskným snem.
Není to nic než plachý dar,
který z mých rukou mlčky vem.

Pramen

Že bych ho víckrát nenašel?
Přec byl tu? Jak to chápat?
Jak navždy bych jej slýchat měl —
a ukryl se mi, zapad?

Ten blízký hlas, co mluvil v něm,
už rodným kouzlem nezní?
Jen spí, či navěky je něm?
Snad podzemí jej vězní?

Zašuměl pramen ztajený
bratrskou řečí jemnou:
I kdybych zdál se vzdálený,
vždy s tebou zním, ty se mnou.

Stín

At' kdekoli jsem, já nejsem sám.
Ten stín mě provází všude.
V něm zahlédám pravdu? Zřím snový klam?
Co trvá, či není, či bude?

Nebe je šedivě zastřeno,
mlha se vlní a splývá.
Dvě očí je na mne upřeno.
Z nich světlo se na mne dívá?

Ta ústa přání šeptají
rty svými uzamčenými?
Ty nehybné ruce mi dělají
kříž na čelo, žehnají mi?

Tam kdesi je taková skutečnost?
Či snem já v šeru se modlím?
Snad, budu-li sám mít světla dost
a trpělivě když prodlím,

uvidím rozvanutou mhou,
co nebudu moci mít za sen.
Zamčené rty se odemknou,
to řeknou, čím budu již spasen.

Sen

Přišla jste, opozdilá,
my domů se chystali.
Kdo jste, kdo jste, vy milá?
Snad jsme vás čekali.

Nevědí, že jste s námi,
sledujíc každého z nás.
Teď pohled, náhle tak známý,
mě stápí zpod vašich řas.

Nic, vteřino zdůvěrnělá,
zmaru tě nezproští.
V dým bledneš, tváři, celá
z mlčící sdílnosti.

Vteřino, proměněná
v čar skrytého domova,
než zasvítí jitřní pěna,
tůň noci tě pochová,

už mizíš v hlubinnou dáli,
k těm, o nichž nevíme,
jichž za dne jsme nepoznali
a po nichž teskníme.

Rozhovor

— Náměsíčníku na římse chrámu,
kam kráčíš, duše, nad řekou tmy,
ty, kterou slyším zpívat tak samu
ten nápěv podivné tesknoty?

— Stříbrnou přízí se prostor chvěje,
palčivé světlo mi protéká hrud'.
Že šumí splav smrti, jež v hlubinách zeje?
Ty mlčením svým mě neprobud'.

A do tmy když procitnu, půlnoční chvílí
jen zavolej, řekni, že ty jsi tu.
Jak přepevná ruka, hlas tvůj milý
mým krokům dá zázračnou jistotu.

Balada

To bylo, jak po tichém moři bych plula
samotna v člunu v noční čas.

Nablízku hladina se hnula
a z vln já slyšela něčí hlas,

prosil, abych mu podala ruku,
je trosečník, na smrt je unaven.
Já vposlouchala se do toho zvuku,
byl známý, zněl jako píseň, jak sen.

Já nehlesla, dál jsem veslovala
noční tišinou po moři.
Ta slova já v duchu si opakovala.
Zoufá? — A hudbou hovoří?

A ještě se ozval, prosil znova,
že lidský hlas rád by zaslech jen.
Já mlčky odplula. — Ta slova
dál slyším. Poslouchám píseň? Mám sen?

Španělská píseň

„To srdce nebude tiše,
tvým nožem raněné,
a ty je štveš, ty je štveš, výše,
hrotem plamene,

tmo, žhavá tmo ve mně, noci,
skloň nelítostný svůj bič,
ó lásko! Jsem bez pomoci,
hlase, braň se, křič, křič,

žaluj, proč smrt jenom potká
to srdce, když rádo má.
Drahý, jsem jako pes krotká,
tak žádná nebude tvá.“

Zlověstný klokote minut

Zlověstný klokote minut,
utiš, utiš svůj proud.
Mír spí v poupěti svinut?
Přej mu se rozvinout.

Zazáři, tekoucí čase,
hrej leskem pokojných vln.
Šum hrůzy ztlum, něžný hlase,
šum, jehož je svět můj pln.

Na trávě kvetou první pampelišky

Na trávě kvetou první pampelišky,
laď housle, nastal máj.
Zem přivinula nejsvětlejší výšky
v své náručí. Nuž, hraj,

chval jarní krásy nejněžnější slávu,
buď okouzlený hráč
kvetoucích tónů. — Proč máš v dlaních hlavu
a proč ten tichý pláč?

Jarní noc šeptá velké vroucné štěstí
mlčícím vonným tmám.
Zač ty zde, kleče, s čelem na pelesti,
se modlíš, sám a sám?

Starý chorál

Kéž Pán v mých tónech sklízí
Svou úrodu. Snad Jeho milost mám.
Svých hlasů živou přízí
po staletích tvou duši protkávám.

Mnou slyšíš zašlých věků
šept bojácny, zpěv boží jistoty.
A se mnou, na člověku
svou víru vyklenuv, se modlíš ty.

Jak bezpečný je všade
ten, jehož vzal v Svou láskyplnou dlaň!
Tys pravnuk, jenž mi klade
na starou znící hrud' svou sirou skrář

a poslouchá, jak tepe
a vzpíná se táž touha věky v nás.
Ty, dítě, k Tomu slepé,
jenž vedl mne, zříš se mnou v tentýž jas.

EPILOG

Živí mrtvým

Dnes vaše hroby pokrýt jdem
modlitbou, světly, květinami.
Jak překlenem, jak překlenem
tu dálku, co je mezi námi?

Dva světy pojí vás a nás
a každý na jiném je břehu.
Slyšíte živoucí náš hlas,
jímž říkáme svou vážnou něhu?

Zda myšlenka, k vám rozpjatá,
se někdy s vámi, duše, střetla?
Zda láska, pro vás rozžatá,
nedává nám jen více světla?

My modlíme se: Pokoj vám,
navěky konec každé muce.
A nás jen život, život sám,
neklidný, drží v horké ruce.

On ukázal nám každému
své velké dary divuplné.
A každý z nás, když klne mu,
jen pro zraněnou touhu klne.

Budujem stavby věrných snů
svým družným srdcem, vůlí vřelou.
A každý z nás, když klne mu,
jen nad svou vlastní ssutou věrou...

že klne? Ach, ne, teskní spíš
a z lásky říká mu zlá slova.
Je sladký. *My* jen nesem kříž.
Že zradil? Věříme vždy znova

a, někdy, jen tou věrou v něj,
nejistou věčnost okřidlujem
v děj spravedlnosti a v děj,
v němž za světlem se promilujem,

a je to možná jenom klam,
sen lidí, kteří nejsou šťastni.
Co, bože, víme? Pokoj vám
a nám se pozemský den zjasni.

Ediční poznámka

Toto e-knižní vydání přejímá text sbírky *Housle a ruka* Stanislava Hanuše tak, jak byla vydána nakladatelstvím Melantrich v roce 1934 v Praze jako osmý svazek edice Poezie.

Při převodu díla do elektronické podoby jsme v textu provedli několik drobných pravopisných úprav podle současné normy, zejména v oblasti psaní předpon *s/z*, spřežek a cizích slov (*zhlédnutým* m. *shlédnutým*, *improvizace* m. *improvisace* apod.).

Redakce MKP

Stanislav Hanuš

Housle a ruka

Edice Poezie

Ilustrace na obálce z Pixabay.com

Redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 4. 10. 2024

ISBN 978-80-274-4201-0 (epub)

ISBN 978-80-274-4202-7 (pdf)

ISBN 978-80-274-4203-4 (prc)